

ՔԱՌԱՔՆՆԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՔ

1. Շարսաղար:

Քանի մը անգամ խօսուեցաւ Հանգեսի մէջ այս նորագոյն բառին վրայ: Վերջին անգամ Բժ. Յ. Թիրեաքեան՝ մասնաւոր յօդուածի մը մէջ քննութեան առնելով այս բառը, կը կասկածի թէ ուղիղ է արդեօք բառին ընթացումը եւ թէ արդեօք ուղիղին չէ Բարսաղար, Բարսաղար կամ Գորսաղար: Այսպիսի սրբագրութեան մը կարծեմ թէ տեղիք չկայ, որովհետեւ շարսաղար մէկ անգամ եւ միայն մէկ Տեղեկակի քով գործածուած ձեւ մը չէ, այլ բազմաթիւ անգամներ գործածուած է, միշտ միեւնոյն ձեւով: Հմմտ. Թղթոյ Գրքը, էջ 150, 168, 170, Ուխտ. Բ. էջ 60, 61—62, 64:

Թիրեաքեան այսպիսի սրբագրութեամբ կը մտածէ կցել բառս պարսկական *sālār-i-bār* ձեւին (որ Հ. Ափրեանս յիշած էր՝ *Spiegelte* առնելով) եւ երկուքը միասին հանել պար. *bār*, *bār* = Հայ. Բար, Բարձր բառերէն: Բայց իրօք *sālār-i-bār* ամենեւին գործ չունի ասոնց հետ եւ կը ծագի *bār* «գուռ», բառէն: Ափրեաքեան *bār* «գուռ» բառին հիստորիայի գաւառական մէկ ձեւն է, որ մինչեւ այսօր ալ կենդանի է զանազան բարբառներու մէջ. Ինչ. քրդ. *bār*, աֆղան. *var*, վախի *bār*, քաշ *bār*, *ber*, սեմանի *bār*, Հայ բոշայերէն Բար՝ «գուռ», Բարձր «գուռ», արաբս. (Հմմտ. Հիւսիւ. Pers. Stud. 116, 166, Arm. Gramm. էջ 11, Horn, Grundr. էջ 120, Gauthiot, MSL 17, 144 եւ Meillet, MSL 17, 246): Ասկէ կը ծագին նաեւ Հայ. Բարսաղար, Բարսաղար, Բարսաղար: Ըստ այսմ *sālār-i-bār* կը նշանակէ «գունապանակ», մեծ բարապան:

2. Դոմոմոնոգ:

Պոլսոյ բարբառով Դոմոմոնոգ Մեծ Պաշքի յայտնի նշանակն է: Այս նշանակն է՝ վրան հաւի կամ սագի 7 փետուր անցուցած խոշոր գլուխ մը սօխ, զոր Մեծ Պաշքին՝ տանը առաստաղէն կը կախեն. իւրաքանչիւր շաբաթ մէկ փետուր կը պոկեն անկէ, որով պաշքէն քանի շաբաթ անցած կամ Զատիկէն զետեք քանի շաբաթ մնացած ըլլալը դիւրութեամբ կ'իմացուի: Պոկուած փետուրներուն համար աղաքը կը խաբեն թէ թողուր տարաւ (ընդարձակ նկարագրու-

թիւնը տես փորձ, Բ տարի, II. էջ 289, Բիւրակն, 1898, էջ 184):

Միւս գաւառականներուն մէջ այս առարկային համար կը գտնենք ռեցեւ (ըստ նոր Հայկ. Բառ.), ռեցեւ (Ալեքսանդրապոլս. Ախալ-քալաք), ռեցե (Ախալքիւս), ռեցեւ (Բաղէշ, Երեւան, Նոր-Բայազէտ, վան), ռեցեւ (Բաւերդ), իւլ-ռեցե (Բիւթանիս, Քոնի), իւլ-ռեցե (Երկրորդիկ), իւլ-ռեցե (Բիւթանիս), ռեցե (Բիւթանիս), ռեցե (Երզնկա), Դոմոմոնո (Խորմ), Նոր-Նախիջեւան: Խնուսի մէջ կը գործածուի ռեցե-ռեցե ձեւը, որ կազմուած է թրք. Երեւ. «պաշք, ծով» եւ ղի՝ «պէյ» բառերէն: Միւս բառերուն մեկնութիւնը ինչ ծանօթ չէ:

Մոմոմոնոգ, Դոմոմոնոգ ձեւերը կը մեկնեմ յունարէնէ, Հմմտ. յն. *μορμολύχνη*, *μορμολύχαιον* «աչքի երեւցած սւրական», խորտուիւղն, *μορμολύττω*, *μορμολύττωμαι*, *μορμύσσομαι* «վախցնել», որոյ «սւրական, մղձաւանչ, խորտուիւղն»:

Ըստ այսմ Դոմոմոնոգ նախապէս ըմբռնուած է իրր ռգի մը, որ պաշքը աւրողները պիտի պատժէր (անշուշտ փոքրերը խաբելու համար):

Մեր բառին հետ նոյն է Դոմոմոնո (Բիւթանիս) «Դոմոն ու մուշն, քիթը կտրած, արտոււմ տեսութիւն», որ. Բն. Դոմոմոնոն նոյնն է:

3. Մլրտեւ = մլրտն:

Այս երկու բառերուն ցեղակցութեան վրայ շատոնց արգէն մատնանիշ եղած են Նոր Հայկ. Բառ. եւ մանաւանդ Տերմինոյն, *Alt-armenische* ք, էջ 30 եւ Հնդեւ. Նախաք. էջ 70, 99: Այս ցեղակցութիւնը հաստատել կ'ուզեմ ես ալ: Ի եւ ձայններուն ընդդրութեան համար կը յիշեմ իմ մէկ յօդուածս (ՀԱ 1909, էջ 159—160), ուր մէջ բերած եմ 18 օրինակ, որոնց մէջ ի եւ ի իրար կը փոխանակեն: Ասոնց վրայ աւելցնել պէտք է նաեւ Խոր. = յն. *σχυρόδον*, որոնց համեմատութեան վրայ խօսած եմ ՀԱ 1908, 123: Այսպէսով ի եւ ձայներու ընդդրութեան օրինակներուն թիւը կը հասնի քսանի:

Նշանակութեան տարբերութիւնը զարմանալի երեւարու չէ, որովհետեւ նոյն առնչութիւնը կը գտնենք նաեւ այլուր. գոթ. *daupjan* կը նշանակէ «մլրտն». 2. *մլրտեւ*, այս կրկին իմաստներէն գերմաներէնի մէջ պահուած է

